

7. Вернадский В.И. Научная мысль как планетное явление. – М.: Наука, 1991. – 271 с.
8. Рузавин Г.И. Организация, самоорганизация и кооперация в развитии систем // Самоорганизация: кооперативные процессы в природе и обществе, ч.2. – М.: АН СССР, Инс-т философии, 1990. – С.7-26.
9. Allen P., Engelen G., Sanglier V., in: The praxis and management of complexity, Un. Nations Univ. Press, Tokyo (1986).
10. Бранский В.П. Социальная синергетика как постмодернистская философия истории // Общественные науки и современность. – 1999. – 6. С.117-127.
11. Социология /Осипов Г.В. - руководитель авт.кол. Коваленко Ю.П., Щипанов Н.И., Яновский Р.Г. – М.: Мысль, 1990. – 446 с.

ВЕДОМОСТИ О АВТОРАХ

1. Молдабекова Майра Саметовна – доктор педагогических наук, профессор кафедры физики, механики и профессионального обучения института магистратуры и докторантуры ИМиД (PhD), Казахский национальный педагогический университет имени Абая, г. Алматы, Казахстан.

2. Кайдарова Аймен Джексембаевна – доктор педагогических наук, профессор, член-корреспондент МАНПО РФ, заместитель главного редактора журнала «Педагогика и психология», Казахский национальный педагогический университет имени Абая, г. Алматы, Казахстан.

Круг научных интересов: анализ характеристик образовательных систем.

УДК 37.017

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР ДУХОВНОСТІ ВИХОВАННЯ

Алла РАСТРИГІНА (Кіровоград)

Постановка проблеми. Усвідомлення ситуації, що має місце сьогодні в системі освіти і виховання не тільки України, а й у світовому масштабі, дозволяє погодитися з думкою про те, що загострення освітніх проблем пов'язано не тільки з новими вимогами до освітнього процесу, до рівня професійних компетенцій фахівців, не завжди адекватних реальним потребам соціуму, не тільки з втратою рівня освіченості й низькою якістю знань учнівської молоді, а й з серйозними упущеннями в розумовому й моральному розвитку підростаючого покоління [1, с.3], що, на наш погляд, призводить до тотальної втрати як інтелектуального та культурного капіталу суспільства, так і його духовного потенціалу.

В цьому зв'язку, європейський освітній простір сьогодення представлено різноманіттям концепцій та інноваційних підходів, що мають на меті вирішення протиріччя між потребою у вихованні духовної, творчої особистості, суб'єкта освітнього простору і все ще

маючим місце традиційним напрямком освіти на формування функціонального індивіда. Наразі особливо гостро назріла необхідність не тільки говорити, але й здійснювати активні дії щодо створення умов для розвитку особистості як суб'єкта культурно-творчої діяльності, завдяки яким успішно реалізувався б механізм творчості, що забезпечує розвиток духовності виховання.

Розгляд і дослідження нового вектору бачення цієї складної і багатогранної проблеми, запропонованого в концепції професора І. Кевішаса, було порушено в міжнародній колективній монографії «Духовність виховання»[2], яка стала логічним продовженням попереднього видання «Духовність у світі людини»[3]. Вищеназвані монографії стали результатом спільної праці європейських науковців та учених України. Наразі це зумовлює необхідність окреслення теоретичної й практичної цінності загальних положень монографії для сучасної педагогічної науки, що й визначило *мету* даної статті.

Виклад основного матеріалу. Незаперечним є факт, що на прояві духовності ґрунтується розвиток людини, а також розвиток культури суспільства і, зокрема, культури освіти. Іншими словами, духовність є основою і системоутворювальним фактором творення і спільного функціонування суспільства і людини в ньому. Прояв духовності є феноменом загальнолюдського рівня, створеного людиною, і охоплює всі форми функціонування нашої цивілізації. Отже, розуміння прояву духовності актуально не тільки для існування суспільства і діяльності людини, але й для її результатів, які конкретизуються створеним середовищем як умовою для творчого прояву особистості. Реалізується це за допомогою створення духовного клімату в сім'ї, класі, школі, регіоні, країні. Саме тому сьогодні, коли в країнах, що отримали незалежність і можливість відродження національної культури, відбувається зміна освітніх парадигм і систем освіти, обговорення проблем духовності, а тим більше, на міжнародному рівні, є актуальним і своєчасним.

Справжня освіта призначена надавати знання про природу власного «Я» і взаємин між внутрішнім і зовнішнім світами. Реальність кожної людини унікальна, але процес набуття майстерності творення навколишнього середовища універсальний. Нам необхідно навчитися дивитися в обличчя своїм страхам і комплексам, виховувати в собі відчуття особистісної значущості, почуття власної гідності, відповідальності за зроблений вибір, позбавлятися почуття провини, замінюючи його чистою совістю, відмовлятися від засудження на користь розпізнавання, піддавати сумніву свою систему вірувань і заспокоювати розум в достатній мірі для того щоб бачити істину.

Отже, можна повністю погодитися з авторським колективом монографій, що розуміння і осмислення людського середовища, а також свого місця і поведінки в ньому, є особливо актуальним як для становлення особистості безпосередньо в самому процесі виховання, так і для набуття досвіду становлення соціального середовища. Саме тому в монографії висувається ідея моделювання освітнього процесу на основі логіки прояву духовності[4].

Науковий пошук і рецепція вчених спрямовані на осмислення феномена духовності та культурних контекстів, що пов'язані з її вихованням. У центрі уваги вчених знаходиться духовність як основоположний принцип і джерело функціональних проявів особистості. При цьому духовність як об'єкт виховання, є однією з форм розвитку особистості, необхідною умовою її самовираження і самореалізації в соціокультурному просторі [5].

У монографії вперше, і це заслуга ініціатора її створення - професора І. Кевішаса, науковій громадськості для обговорення і дискусії пропонуються два складних і не тотожних поняття «духовність виховання» і «виховання духовності», що співвідносяться між собою як умова, необхідний простір (середовище) виховання та його результат. Наукове обґрунтування цих складних і багатоаспектних понять розкриває умови прояву духовності в освітній реальності яка одуховнюється суб'єктами середовища. Таке розуміння прояву духовності доцільно вважати внеском у теорію педагогічної науки, що свідчить про глибину досліджень та їх значення для практики сучасної освіти.

Отже, автори не обмежуються визначенням теоретичних положень й пропонують вагомо обґрунтовані сучасні моделі реалізації теоретичних ідей і конкретно феномена духовності виховання. У цьому плані слід зазначити творчі підходи до організації сучасного освітнього процесу у ВНЗ (Г.Падалка, О.Щолокова, Р.Кондратене, З.Мальцене), в загальноосвітній школі (В.Мерчайтене, Ю.Мельник), в процесі художньої освіти (Р. Спалва, З.Рінкявічюс) та аналізу історичного досвіду розвитку духовної культури людини (Р.Васіляускас, Д.Клумбіте, С.Сідарас).

Привертає увагу метапредметність і широта авторського задуму монографії, використання знань різних гуманітарних наук (етики, моралі, релігії, педагогіки психології та ін.) для осмислення таких складних соціальних процесів як зіткнення культур індивіда і середовища (А.Гайжутіс, В.Яконюк, Д. Клумбіте, С. Сідарас), взаємодія двох просторів виховання: особистісного та виховного (Ч.Календа, І.Мурейка, І.Ратнікайте), створення культурного контексту духовності виховання (А.Мотузас, О. Олексюк, А.Растригіна). Не залишається поза контекстом

розгляду монографії багатий досвід філософсько-релігійного розуміння проблем особистості й суспільства, накопичений у світовій культурі (Е.Бартуліс) та сучасний погляд на духовність суспільства, що переконливо представлено у позиції посла Ватикану Л.Боназі.

Особливу наукову цінність і новизну монографічного дослідження мають ідеї і принципи, які стосуються одухотворення середовища, прояву духовності і культури виховання особистості в конкретній реальності. Єдність локалізації та глобалізації, збереження духовних цінностей є системоутворювальною основою сучасного виховання. Автори монографії не обмежуються науковою рефлексією, а пропонують різноманітні моделі практичної реалізації процесу виховання в освітньому просторі та різні варіанти змістовного наповнення такого простору: виховання людини-патріота своєї Вітчизни (І.Кевішас, В.Джюгіте-Панцер), формування художнього досвіду особистості (Р.Конратене), діяльність учня в танцювальному колективі школи (В.Мерчайтене, І.Кевішас), творче самовираження особистості в мистецтві (Г.Н.Падалка, З.Мальцене, І.Кевішас), акцентуючи увагу на тому, що результат духовності виховання безпосередньо залежить від активності, свободи і зрілості особистості.

Висновок. Узагальнюючи вищезазначене, можна зробити висновок про те, що сферою прояву духовності може стати будь-яка діяльність, оскільки духовність полягає не в ній самій, а в сприйнятті її та ставленні людини до цієї діяльності. Отже, моделювання освіти і виховання на основі прояву духовності є цілком реальним завданням, що визначається особливостями культури сучасного етапу розвитку суспільства та її екстраполяцією в систему освіти. Цілісний, системний і послідовний науковий діалог вчених дозволяє різним категоріям читачів: науковцям, студентам, аспірантам, педагогам-практикам, знайти необхідні для себе відповіді на складні питання, що стосуються створення адекватного простору духовності виховання особистості.

Колективна монографія «Духовність виховання» є серйозний науковим матеріалом для роздумів, однак широта й багатоаспектність проблеми передбачає її подальше осмислення і вивчення, що може знайти своє втілення в третій книзі, присвяченій духовності виховання та створенню для цього відповідних соціальних, педагогічних, психологічних та інших контекстів.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Фельдштейн Д.И. Проблемы психолого-педагогических наук в XXI веке // Педагогика, 2013- № 1.- С.3-17
2. Ugdymo dvasingumas / Spirituality of Education. Kolektyvinė monografija. ISBN 978-9955-20-739-9. // Sudarė ir parengė J.Kievišas. / Redkolegija: akademikas A.Gaižutis ir kt. – Vilnius: Lietuvos Edukologijos universitetas, 2012. - 574 p.

3. Dvasingumas žmogaus pasaulyje / Spirituality in the Human World. Kolektyvinė monografija. Antrasis papildytas leidimas. ISBN 978-9955-20-598-2. // Sudarė ir parengė J.Kievišas ir R.Kondratienė / Redkolegija: akademikas A.Gaižutis ir kt. – Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 2011. – 468 p.

4. Обобщение. Iš: Ugdymo dvasingumas. Kolektyvinė monografija. ISBN 978-9955-20-739-9. Sudarė ir parengė J.Kievišas. / Redkolegija: akademikas A.Gaižutis ir kt. Vilnius: Lietuvos edukologijos universitetas. 2012. С. 519 - 528.

5. Растрюгина А.Н. Концепция современного музыкального образования / Общее музыкальное образование в Литве: развитие и направления. Монография. ISBN 978-9955-20-770-2.– Вильнюс: Литовский эдукологический университет, 2012. С. 308 – 310.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Растрюгіна Алла Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувача кафедрою вокально-хорових дисциплін і методики музичного виховання КДПУ ім. В. Винниченка.

Коло наукових інтересів: оновлення вітчизняної музично-педагогічної освіти, система вищої мистецької освіти в країнах зарубіжжя, формування професійно-особистісних якостей сучасного фахівця-музиканта, використання інноваційних технологій в мистецькому освітньому просторі, впровадження педагогіки свободи в систему підготовки сучасного фахівця-музиканта.

УДК 378.637.016: 78.03 (477)

ПРЕДСТАВНИКИ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ XX СТОЛІТТЯ

Володимир ЧЕРКАСОВ (Кіровоград)

Постановка проблеми. Створення нової концепції художньо-естетичного виховання дітей та молоді вимагає вивчення досвіду науковців, котрі стояли у витоків музично-педагогічної освіти і відшукували та запроваджували такі форми, принципи, методи і засоби музично-естетичного виховання, які уможлилювали ефективність масового музичного виховання. Узагальнення та запровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів цих підходів та концепцій є актуальним і своєчасним.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз джерел педагогічного та мистецького спрямування підтверджує, що вітчизняними та зарубіжними науковцями Е.Абдулліним, О.Апраксиною, Д.Кабалевським, Л.Масол, О.Михайличенком, О.Ніколаєвою, О.Олексюк, В.Орловим,